

**Program zajęć terapeutycznych
dla dzieci z zaburzeniami zachowania
"DOBRY KUMPEL"**

Autorzy programu:

**Maria BERNAD
Jolanta ZWYRTEK**

Katowice, 2003

Uzasadnienie
potrzeby stworzenia programu pracy terapeutycznej z dziećmi
przejawiającymi zaburzenia zachowania.

Poprawne funkcjonowanie w grupie rówieśniczej, realne poczucie własnej wartości, adekwatna samoocena to podstawowe założenia wychowawcze współczesnej szkoły. 12/13 - latek, będący najstarszym członkiem społeczności uczniowskiej w szkole podstawowej, stojący przed ważnym zadaniem napisania pierwszego, zewnętrznego sprawdzianu kompetencji (umysłowej) powinien posiadać również określone umiejętności społeczne: samooceny, radzenia sobie z trudnymi emocjami, rozwiązywania konfliktów i problemów, z którymi styka się w codziennym życiu.

Tworzenie odpowiedniego jednolitego środowiska wychowawczego to kształtowanie pozytywnych relacji na płaszczyźnie rodzic - uczeń - wychowawca.

Program zajęć terapeutycznych dla uczniów kl. V- VI szkoły podstawowej z zaburzeniami zachowania jest odpowiedzią na potrzeby środowiska szkolnego w tym zakresie.

Ważnym motywem konstrukcji tego programu jest stworzenie propozycji zajęć, mogących znaleźć miejsce w tworzonych przez szkoły programach profilaktyki szkolnej.

Stworzony program pod nazwą **"DOBRY KUMPEL"** stanowi propozycję pracy terapeutycznej z całą klasą szkolną lub wyselekcjonowaną grupą terapeutyczną. Adresaci programu to uczniowie w wieku 11- 13 lat, mający trudności w prawidłowym funkcjonowaniu społecznym i w podporządkowaniu się normom życia szkolnego.

Zachowanie tych uczniów stanowi poważny problem dla nauczycieli, którzy mimo stosowania różnorodnych metod wychowawczych nie osiągają zamierzonych efektów.

Podobnie rodzice tych dzieci czują się bezsilni wobec nieskuteczności swoich oddziaływań.

Dlatego też w prezentowanej propozycji zajęć terapeutycznych uwzględniliśmy program spotkań dla rodziców, umożliwiający zmiany w funkcjonowaniu środowiska rodzinnego uczniów oraz dający wsparcie rodzicom.

Program zakłada również stałą współpracę z wychowawcą lub wychowawcami klas, nauczycielami uczącymi i dyrektcją szkoły. Tworzona w ten sposób atmosfera współodpowiedzialności w rozwiązywaniu problemu, wobec którego stanęli nauczyciele i rodzice stanowić będzie istotny czynnik w osiągnięciu oczekiwanych efektów terapeutycznych.

Istotnym aspektem praktycznym przy wyborze programu jest możliwość realizacji każdego z modułów programu niezależnie. Diagnoza aktualnej sytuacji wychowawczej w zespole klasowym lub wobec wybranej grupy uczniów powinna stanowić podstawę decyzji dotyczącej realizacji programu w całości lub wg wybranego modułu. W tej formie program może być również wykorzystywany w programach profilaktyki szkolnej. Pragniemy jednak podkreślić, że zgodnie z założeniami programu moduł V - obejmujący pracę z rodzicami nie może być pominięty. W przypadku, gdy realizator zdecyduje się na wybór któregoś modułu powinien uwzględnić także modyfikację wybranej tematyki zajęć z rodzicami.

Autorzy programu

I. Cele programu:

1. Cel główny:

Poprawa funkcjonowania społecznego uczniów.

2. Cele bezpośrednie:

- 1) poprawa komunikacji interpersonalnej w grupie rówieśniczej,*
- 2) ukształtowanie pozytywnego obrazu własnej osoby,*
- 3) rozładowanie napięć emocjonalnych związanych z funkcjonowaniem w różnych sytuacjach społecznych,*
- 4) umiejętność rozwiązywania konfliktów i problemów.*

II. Metody pracy:

- Metody aktywne:
 - ✓ "burza mózgów",
 - ✓ metoda projektu,
 - ✓ metoda dużej planszy,
 - ✓ drama,
 - ✓ krąg,
 - ✓ metody projekcyjne: zdania niedokończone, psychorysunek,
 - ✓ dyskusja,
 - ✓ miniwykład.

III. Osoby współpracujące w realizacji programu:

- *Wychowawca(y) klas(y),*
- *Pedagog, psycholog szkolny,*
- *Rodzice uczniów,*

IV. Czas realizacji programu:

1 rok szkolny

V. Adresaci programu:

Uczniowie klasy V lub VI w szkole podstawowej lub grupa terapeutyczna 10-12 osób.

VI. Działania związane z przygotowaniem i realizacją programu:

1. Czynności przygotowawcze:

- *Diagnoza sytuacji szkolnej i rodzinnej wszystkich członków zespołu klasowego lub grupy terapeutycznej:*
 - *analiza przebiegu kariery szkolnej i sytuacji rodzinnej uczniów na podstawie informacji uzyskanych od wychowawcy klasy (wywiad z wych. klasy),*
 - *analiza opinii poradni psychologiczno- pedagogicznej lub poradni specjalistycznej,*
 - *test zachowań społecznych,*
 - *diagnoza socjometryczna.*

- *określenie zasad współpracy z wychowawcą klasy (wychowawcami) i nauczycielami uczącymi,*

- *ustalenie terminów i miejsca spotkań terapeutycznych,*

- *nawiązanie kontaktu z rodzicami uczniów:*
 - *omówienie celu i tematyki prowadzonych zajęć,*
 - *uzgodnienie częstotliwości kontaktów z rodzicami,*
 - *określenie form i zasad współpracy.*

- *przygotowanie materiałów i pomocy dydaktycznych do pracy z dziećmi,*

- *zapoznanie się z najnowszą literaturą dotyczącą problematyki ucznia i jego funkcjonowania w środowisku rówieśniczym.*

2. Realizacja zadania:

Lp.	Tytuł modułu Tematyka zajęć	Planowany termin realizacji	Liczba godzin	Koordynator zadania	Osoby/ instytucje współpracujące	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7
I.	Zawarcie kontraktu grupowego. 1. Wprowadzenie norm pracy grupy. 2. Spisanie kontraktu. 3. Integracja grupy.	IX- X	6h 2h 2h 2h	J. Zwyrtek	Wychowawcy klas(y) Dyrektor szkoły Zespół ds. profilaktyki szkolnej	Realizator zajęć powinien na bieżąco oceniać stopień opanowania określonej umiejętności przez uczestników. W zależności od aktualnej sytuacji w grupie można zwiększyć ilość ćwiczeń terapeutycznych i rozszerzyć dany moduł.
II.	Kształtowanie pozytywnego obrazu samego siebie. 1. Dobre myślenie o sobie. 2. Rozpoznawanie emocji i nastrojów własnych i grupy. 3. Radzenie sobie z trudnymi emocjami. 4. Docenianie własnych mocnych stron w budowaniu koleżeństwa. 5. Radzenie sobie z brakiem zgody w grupie. 6. Kształtowanie postawy tolerancji wobec innych.	XI-I	12 h 2h 2h 2h 2h 2h	M. Bernad		Realizator zajęć powinien na bieżąco oceniać stopień opanowania określonej umiejętności przez uczestników. W zależności od aktualnej sytuacji w grupie można zwiększyć ilość ćwiczeń terapeutycznych i rozszerzyć dany moduł.

1	2	3	4	5	6	7
III.	<p><i>Komunikacja i asertywność.</i></p> <p><i>1. Zasady dobrej komunikacji.</i></p> <p><i>1a. Umiejętne słuchanie i nadawanie.</i></p> <p><i>1b. Budowanie komunikatów "ja".</i></p> <p><i>1c. Budowanie optymalnej przestrzeni w kontakcie.</i></p> <p><i>2. Rozumienie i przekazywanie komunikacji niewerbalnej.</i></p> <p><i>3. Namawianie - rozumienie kontekstu sytuacji i modelowanie poprawnych reakcji.</i></p> <p><i>4. Trening odmawiania i radzenie sobie z presją grupy.</i></p> <p><i>5. Zasady dobrej współpracy</i></p>	<i>II- IV</i>	<p><i>12h</i></p> <p><i>4h</i></p> <p><i>1h</i></p> <p><i>1h</i></p> <p><i>2h</i></p> <p><i>2h</i></p> <p><i>2h</i></p> <p><i>2h</i></p>	<i>J. Zwyrtek</i>		
IV.	<p><i>Rozwiązywanie konfliktów i problemów własnych i grupowych.</i></p> <p><i>1. Rozumienie konfliktu w pracy z grupą.</i></p> <p><i>1a. Co to jest konflikt?</i></p> <p><i>Umiejętne rozwiązywanie konfliktów własnych.</i></p> <p><i>1b. Prawidłowe reagowanie na konflikty innych.</i></p>	<i>V-VI</i>	<p><i>10h</i></p> <p><i>5h</i></p> <p><i>1h</i></p> <p><i>2h</i></p> <p><i>2h</i></p>	<i>M. Bernad</i>		

1	2	3	4	5	6	7
	<p>2. <i>Co to jest problem?</i> <i>Rozwiązywanie problemów indywidualnych i grupowych.</i></p> <p>3. <i>Radzenie sobie z porażką.</i></p> <p>4. <i>Współpraca w grupie - modelowanie zachowań dobrej współpracy.</i></p>		<p>2h</p> <p>1h</p> <p>2h</p>			
<p>V.</p>	<p><i>Praca z rodzicami.</i></p> <p>1. <i>Rozładowanie napięć związanych z wychowaniem dziecka.</i></p> <p>2. <i>Budowanie komunikacji: Rodzic - Dziecko</i></p> <p>3. <i>Budowanie granic w wychowaniu.</i></p>	<p><i>XI</i></p> <p><i>II</i></p> <p><i>V</i></p>	<p>6h</p> <p>2h</p> <p>2h</p> <p>2h</p>	<p><i>J. Zwyrtek</i> <i>M. Bernad</i></p>	<p><i>Realizatorzy programu "Szkoła dla rodziców i wychowawców"</i></p>	

3. Czynności związane z zakończeniem zadania:

➤ *zorganizowanie spotkania:*

- 1) *z rodzicami uczniów,*
- 2) *z wychowawcą klasy i nauczycielami uczącymi*

Cel spotkania:

- *podsumowanie pracy,*
- *analiza aktualnej sytuacji uczniów,*
- *nakreślenie dalszych kierunków działań wychowawczych.*

VII. Oczekiwane rezultaty:

- *poprawne porozumiewanie się w grupie rówieśniczej,*
- *podniesiona samoocena uczestników zajęć,*
- *umiejętność radzenia sobie w sytuacjach trudnych,*
- *umiejętność dokonywania wyboru społecznie akceptowanych reakcji,*
- *umiejętność asertywnego funkcjonowania w środowisku rówieśniczym,*
- *umiejętność rozwiązywania konfliktów.*

VIII. Ewaluacja programu:

- *rozmowy z uczestnikami zajęć dot. zmiany sytuacji w klasie,*
- *diagnoza socjometryczna klasy,*
- *ankieta dla wychowawcy klasy i nauczycieli uczących dotycząca zmiany w zachowaniu uczniów,*
- *analiza zeszytu uwag wychowawcy klasy,*
- *ankieta dla rodziców uczniów dotycząca oceny zmiany zachowania na terenie szkoły i w domu.*

IX. Bibliografia:

1. Chłopkiewicz M.: Osobowość dzieci i młodzieży. Rozwój i patologie. WSiP, W-wa 1987.
1. Chomczyńska - Miliszkiewicz M.: Polubić szkołę. WSiP 1995.
2. Combs Mc.B. L., Pope J.E.: Uczeń trudny. Jak skłonić go do nauki. WsiP, W- wa 1997.
3. Corey S.M., Corey G.: Grupy. Zasady i techniki grupowej pomocy psychologicznej. IPZiT, W-WA 1995.
4. Gordon T.: Wychowanie bez porażek. Inst. Wyd. Pax, W-wa 1991.
5. Gordon T.: Wychowanie bez porażek w szkole. Inst. Wyd. Pax, W-wa1998.
6. Jankowski A.: Uczeń w teatrze życia szkolnego. WsiP, W-WA 1996.
7. McDowell J., Day D.: Jak być bohaterem dla swoich dzieci. Oficyna Wyd. "Vocatio", W-wa 1993.
8. Mores Gomes A.: Gdy dziecko ma problemy w klasie. Wydaw. ESPE, Kraków 2002.
9. Obuchowska I.: Drogi dorastania. WsiP, W-WA 1996.
10. Obuchowska I.: Kochać i rozumieć. Media Rodzina of Poznań 1996.
11. Pospiszyl K., Żabczyńska E.: Psychologia dziecka niedostosowanego społecznie. PWN, W-wa1981.
12. Rylke H.: Pokolenie zmian. Czego boją się dorośli? WsiP, W-WA 1999.
13. Robinson B. E.:Pomoc psychologiczna dla dzieci alkoholików. PARPA, W-WA1998.
14. Sawicka K. (red.): Socjoterapia. CMPP-P MEN, W-wa 1999.
15. Sakowska J.: Szkoła dla rodziców i wychowawców. CMPP-P MEN, W-wa 1999.
16. Seligman M.E.P. - Optymizmu można się nauczyć. Media Rodzina of Poznań 1993.
17. Szuty J.: Gdy nauczyciel jest wychowawcą. Wyd. Szkol. PWN, W-WA Łódź 2001.